

Słowo wstępne Redaktora Naczelnego i Sekretarza „Państwa i Prawa”

Nieczęsto zdarza się, że wyroki sądów konstytucyjnych stają się jedną z przyczyn masowych protestów lub trafiają na transparenty ruchów obywatelskich. Nieczęsto też wyroki sądów konstytucyjnych są wydawane z naruszeniem prawa i stają się powodem naruszenia konstytucji przez władzę wykonawczą. Nieczęsto wreszcie wyroki sądów konstytucyjnych, dotycząc spraw doniosłych etycznie i spornych aksjologicznie, są jednoznacznie stanowcze w tonie i treści, a ponadto prowadzą do naruszenia wolności i praw konstytucyjnych osób należących do dużych grup społecznych.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 1/20¹ (dotyczący prawa do aborcji) niewątpliwie należy do wyjątkowych. Sprowokował niespotykane dotąd w polskiej historii konstytucyjnej masowe reakcje oraz radykalizację debaty publicznej wokół praw konstytucyjnych. Stał się pretekstem do naruszenia przez Prezesa Rady Ministrów konstytucyjnego obowiązku niezwłocznej publikacji orzeczenia TK². Jak niewiele w historii orzeczeń, wyrok ten spowodował realne ryzyko nieludzkiego traktowania kobiet, umożliwił wystąpienie efektu mrożącego u adresatów norm prawnych (m.in. podmiotów uprawnionych i zobowiązanych do wykonania zabiegu przerywania ciąży) oraz sprowokował radykalne rozbieżności interpretacyjne w gronie prawników (m.in. dotyczące zakresu normowania i zastosowania ustawy po ogłoszeniu orzeczenia, a przed – oraz nawet po jego – publikacji w organie urzędowym). Wyrok ten został wydany w czasach postępującego kryzysu konstytucyjnego w niekonstytucyjnym składzie (tj. przy udziale osoby, która nie jest sędzią TK³) oraz w okolicznościach niespełniających testu oznak niezależności organu władzy sądowniczej (tj. nieprawidłowości procesowych spowodowanych działaniem Prezesa TK przy wyznaczeniu i zmianie składu orzekającego TK, a ponadto przy udziale sędziego, który podlegał wyłączeniu od orzekania w sprawie). Okoliczności te skłoniły część przedstawicieli doktryny prawa do odmowy uznania wyroku za orzeczenie TK w rozumieniu konstytucyjnym.

---

¹ Wyrok TK z 22.10.2020 r., OTK ZU 2021, poz. 4, wraz z glosami: A. Gliszczyńskiej-Grabias i W. Sadurskiego (*The Judgment That Wasn't (But Which Nearly Brought Poland to a Standstill) 'Judgment' of the Polish Constitutional Tribunal of 22 October 2020, K1/20*, *European Constitutional Law Review* 2021, nr 1) oraz A. Rakowskiej-Treli (*Wyrok czy „niewyrok”. Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22.10.2020 r., K 1/20, dotyczącego możliwości przerywania ciąży*, *Przegląd Sądowy* 2021, nr 6).

² Zob. stanowisko w przedmiocie terminu publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt K 1/20, M.P. 2020, poz. 1104.

³ Zob. odpowiednio np. wyrok ETPC z 7.05.2021 r., *Xero Flor v. Polska*, skarga nr 4079/18; wyrok TK z 3.12.2015 r., K 34/15, OTK ZU 2015, nr 11, poz. 185.

Wyrok ten zasługuje na uwagę jeszcze z co najmniej kilku powodów⁴. Po pierwsze, pojawia się pytanie, jak rozumieć – deklarowaną przez TK – neutralność aksjologiczną rozstrzygnięcia w sprawie, która wymagała interpretacji pojęć konstytucyjnych z istoty spornych i głęboko uwikłanych w spory ideologiczne i etyczne. Po drugie, TK sformułował zakresowo nową (na tle dotychczasowego dorobku orzeczniczego) interpretację art. 30 Konstytucji. Interpretację, która rozpoznając na poziomie konstytucyjnym godność płodu, nie rozpoznaje w ogóle godności kobiety, co z kolei skłania do szerszego pytania o metodę ważenia wartości i granice interpretacji konstytucyjnej, w szczególności w wypadkach, w których przyjmowana przez TK interpretacja może *in casu* prowadzić do uprzedmiotowienia podmiotu konstytucyjnych praw. Po trzecie, uzasadniając rozstrzygnięcie, TK odwołał się wprost do sprawy niekonstytucyjności zestrzelenia samolotu pasażerskiego⁵. Trybunał nie pochylił się jednak nad dopuszczalnością budowania analogii między tamtą sprawą a problemem konstytucyjnych granic prawa do aborcji. Po czwarte, istotną część rozumowania TK stanowi odwołanie się do przebiegu prac Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego. Argument ten został jednak sformułowany na podstawie selektywnie wskazanych cytatów z Biuletynu KKZN oraz w oderwaniu od kontekstu prawnego i politycznego sporu o konstytucjonalizację ochrony prawnej płodu, jaki toczył się w okresie uchwalania Konstytucji. Skłania to zaś do postawienia pytania o metodę, perswazyjność i granice rekonstrukcji intencji prawodawcy konstytucyjnego przez TK. Chodzi tu w szczególności o dokonanie uczciwego i popartego badaniami wyboru między jednym z oryginalistycznych odczytań przepisów konstytucyjnych, a ich żyjącą interpretacją w duchu *living constitutionalism*⁶ (tj. interpretacją adaptującą się do zmieniających się okoliczności, np. ewolucji w polskim społeczeństwie przekonań o dopuszczalności przerywania ciąży). Po piąte, rozstrzygając jednoznacznie o konstytucyjnej ochronie płodu i braku konstytucyjnego prawa do aborcji, TK nie skorzystał ani z argumentu komparatystycznego, ani z argumentu, który problematykę ograniczenia wolności jednostki w tego rodzaju sprawach pozostawia demokratycznie legitymowanym parlamentom. Wybór TK skłania zaś do postawienia pytania o margines działania prawodawcy i doniosłość w polskim konstytucjonalizmie koncepcji pojęć z natury ideologicznych, o moralnym zabarwieniu, czy politycznych (*political question doctrine*). Pojęć, dla których właściwym forum rekonstrukcji i interpretacji jest izba parlamentu, a niekoniecznie sala sądowa.

Wyrok w sprawie K 1/20 wymaga szczegółowej analizy i komentarza teoretycznego, komparatystycznego i dogmatycznego. Uważamy, że jego bezprecedensowy charakter nie pozostaje bez znaczenia dla misji prawniczego czasopisma naukowego. W naszym przekonaniu, częścią tej misji jest stworzenie stabilnych ram dla odważnej i krytycznej dyskusji, zwłaszcza w sytuacji destabi-

---

⁴ Zob. też argumenty wskazane w zdaniach odrębnych sędziów TK Leona Kieresa oraz Piotra Pszczółkowskiego do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22.10.2020 r., sygn. akt K 1/20.

⁵ Wyrok TK z 30.09.2008 r., K 44/07, OTK ZU 2008, nr 7, poz. 126.

⁶ Zob. np. J.M. Balkin, *Living Originalism*, Harvard University Press 2011.

lizacji konstytucyjnej lub zerwania z ugruntowanymi interpretacjami konstytucyjnymi (tj. w czasach kryzysu konstytucyjnego lub anomii konstytucyjnej)⁷.

Oddajemy zatem w ręce Czytelników monograficzny – i obszerniejszy niż tradycyjnie – numer „Państwa i Prawa”, dziękując zarazem Autorom, którzy podjęli trud analitycznego i krytycznego spojrzenia z różnych perspektyw prawnych na sam wyrok TK, jego konsekwencje prawne oraz inne doniosłe dla systemu i jednostek problemy, które wiążą się merytorycznie z zagadnieniami poruszonymi przez TK. Wyrażamy przy tym nadzieję, że zamieszczone w niniejszym numerze PiP teksty staną się inspiracją, punktem odniesienia i źródłem argumentów w dalszej teoretycznej, komparatystycznej i dogmatycznej debacie naukowej nie tylko o konstytucyjnym prawie do aborcji, granicach interpretacji konstytucyjnej, ale przede wszystkim o przyszłości (abuzywnego⁸) orzecznictwa oraz jego skutkach prawnych i społecznych po zakończeniu kryzysu konstytucyjnego.

Andrzej Wróbel
Michał Ziólkowski

---

⁷ A. Wróbel, M. Ziólkowski, *Misja prawniczego czasopisma naukowego w kryzysie i anomii konstytucyjnej*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2021, nr 2, s. 101.

⁸ Zob. np. R. Dixon, D. Landau, *Abusive Judicial Review: Courts Against Democracy*, *University of California Davis Law Review* 2019, vol. 53, s. 1313–1387.